

om, animat de mari sentimente, de mari răspunderi și griji. Dacă nu putem vorbi de nici un alt contur artistic, putem, în schimb, marca prezențele actorești care ne-au rămas întipărite, într-unul sau altul din momentele spectacolului: Ileana Iurciuc, Eugen Țugulea, Anca Miere Chirilă, Alla Țăutu, Laurian Jivan, Radu Neag.

Valeria Ducea

Teatrul Tineretului din Piatra Neamț

DOSARUL ANDERSONVILLE

de Saul Levitt

Data premierei: 12 octombrie 1975.
Regia: EMIL MANDRIC. Scenografia: VASILE JURJE.

Distribuția: CORNELIU DAN BORCIA (Colonelul N. P. CHIPMAN); TRAIAN PIRLOG (Otis H. Baker); VALENTIN URITESCU (Henry Wirz); CORNEL NICOARĂ (Generalul Lew Wallace); CONSTANTIN GHENESCU (Lt. colonelul Chandler); EUGEN APOSTOL (Dr. John C. Bates); ALEXANDRU LAZĂR (Ambrose Spencer); HORĂȚIU MĂLĂELE (James H. Davidson); ION MUSCĂ (Jasper Culver); GHEORGHE DĂNILĂ (James S. Gray); MIHAI CAFRITA (Dr. C. M. Ford); FLORIN MĂCELARU (Maiorul D. Hosmer); MIRCEA BIRAC (Louis Schade); GHEORGHE BIRĂU (Căpitanul Williams); RADU VOICESCU (Grefierul); MIHAI MARINESCU (Colonelul Thomas); RADU DOBINDĂ (Maiorul Stibbs).

Au trecut mai bine de o sută de ani de la evenimentele care i-au oferit dramaturgului american Saul Levitt substanța piesei. Procesul de la Andersonville a avut loc după încheierea războiului de secesiune, care a adus față în față, într-o înecăștăre pe viață

și pe moarte, Nordul și Sudul Americii. Totuși, cit de actual sună această piesă, construită pe baza unor documente autentice! Cit de actuală și de acută este problema pe care o dezbată! În loc de Andersonville s-ar putea pune Auschwitz, sau Dachau, sau Buchenwald, și problema ar rămâne aceeași.

Mulți dintre criminalii de război, judecați pentru atrocitățile săvârșite în lagărele naziste de exterminare în ultimul război mondial, au adus în apărarea lor argumentul: n-am făcut altceva decât să execut ordinele superiorilor. Acesta este și argumentul lui Wirz, căpitanul care avusese sarcina să-i păzească pe prizonierii armatei nordiste în lagărul de la Andersonville. El vrea să vorbească, pentru a dovedi că nu e decât un om ca toți oamenii, un om oarecare, un om de rind. Dar piesa lui Saul Levitt tocmăi asta vrea să spună: că un om oarecare, un om de rind este, în primul rînd, Om, iar Omul, ființă înzestrată cu rațiune, cu conștiință, este o ființă responsabilă. Supunerea lui Wirz față de ordinea generalului Winder a însemnat moartea a 14.000 de oameni, într-o mizerie și sălbăticie cumplită, într-o stare vecină cu animalitatea. Acuzația împotriva lui Wirz este cea de conspirație eriminală împotriva guvernului federal al Statelor Unite, prin provocarea morții acelor mii de prizonieri. Acuzație gravă, desigur, care, odată dovedită, nu poate avea altă urmare decât pedeapsa cu moartea prin spînzurătoare. De aci, înverșunarea avocatului Baker, care-și pune la bătaie toată abilitatea, pentru a dărîma, una cîte una, probele acuzației, trecînd chiar, de cîteva ori, la atac, pentru a-și intimida adversarii. De aci, încercarea disperată a lui Wirz de a se disculpa prin expunerea principiului său de viață: supunerea necondiționată la ordin, „orice fel de ordin ar fi”. Așadar, este Wirz vinovat?

Conflictul pe care ni-l propune piesa lui Saul Levitt depășește, fără îndoială, simpla anchetă pentru descoperirea unui vinovat. Într-o anumită măsură, el se apropie de conflictul piesei *Procesul rebelilor de pe Caine* de Hermann Wouk și de al altor cîteva lucrări asemănătoare, în care problema este confruntarea dintre disciplina militară și conștiință: o datorie de un anumit tip și grad este confruntată cu altă datorie, de alt tip și de un grad superior. Dacă în piesa lui Hermann Wouk era în joc soarta unei nave, cu echipajul ei, aici avem de-a face cu o miză infinit superioară: în joc se află însăși umanitatea. Pentru că cei 14.000 de prizonieri morți în lagărul de la Andersonville sînt un simbol al milioanei de morți ai ultimului război mondial, morți nu numai în lagăre, ci și pe cîmpul de luptă, datorită ofensivei unei armate conduse de ordine criminale, demențiale. Întrebarea pe care o pune piesa lui Saul Levitt este: se putea oare și altfel? Era posibilă o împotrivire? Răspunsul se află, implicit, în însăși rezolvarea conflictului: căpitanul Henry Wirz e declarat vinovat. Pentru că „nici un om nu e stăpîn pe conștiința altuia”, iar faptul că sîntem înzestrați cu ra-

ține ne obligă și la răspunderea personală pentru fiecare din faptele noastre — cum spune cu vigoare, cu forță de convingere, procurorul, colonelul Chipman.

Pledoaria pentru demnitate și responsabilitate umană constituie axul ideatic al piesei. Saul Levitt a știut să construiască atât de abil acțiunea dramatică, încât concluzia apare, cu toată claritatea, abia la sfârșit. Forțele aflate în luptă sînt egale și, la un moment dat, procurorul pare copleșit de evidența argumentelor apărării, care izbutește să-i clatine pină și pe martorii acuzării. Soarta procesului nu e deloc jucată înainte de ridicarea cortinei, ci se joacă pas cu pas, odată cu fiecare nouă confruntare, înfruntare, intervenție.

Această particularitate a piesei, ca și mesajul ei, de un profund umanism, au fost puse în lumină, cu limpezime și vigoare, de actorii Teatrului din Piatra Neamț, în spectacolul pus în scenă de Emil Mandric, cu scenografia lui Vasile Jurje. Colectivul Teatrului Tineretului se dovedește suficient de matur pentru a aborda o tematică politică de rezonanță majoră, cu o deplină stăpînire a mijloacelor de expresie, pentru a realiza bogata tipologie a piesei. Emil Mandric își confirmă, și cu acest prilej, nu numai predilecția pentru drama de idei, ci și înzestrarea pentru punerea în scenă a acesteia.

Spectacolul se desfășoară de la început într-o atmosferă tensionată care, oricît ar părea de dificil, are un continuu crescendo. Decorul deschis, fără cortină, e conceput ca un imens cort militar — se pare că războiul încă nu s-a terminat definitiv —, care își prelungește laturile pînă în sală, incluzînd și implicînd spectatorii în acțiune, ca martori la anchetă. Aici, implicarea spectatorilor e plauzibilă, chiar binevenită, tema responsabilității, a capacității și, mai mult, a datoriei omului de a judeca valoarea morală a unui ordin, avînd răsunset larg în contemporaneitate.

Hotărîrea procurorului de a obține verdictul de vinovăție împotriva lui Wirz e vizibilă din capul locului. Dar aceasta nu împiedică înclinarea balanței, cînd de o parte, cînd de cealaltă; datorită, mai întîi, desigur, textului, dar și jocului excelent al actorilor. În ciuda faptului că Traian Pîrlog, în rolul avocatului Baker, a compus un tip ostentativ viclean, de o ironie sfidătoare și, deci, descoperit de la început, duelul său cu procurorul este tot timpul la cea mai înaltă tensiune, procurorul găsindu-se adesea într-o situație dificilă. Corneliu Dan Borgia a compus personajul cu reală maturitate, cu o concentrare totală asupra obiectivului final, deloc schematic, dimpotrivă, de o mare complexitate, pasionat și devotat cauzei pe care o apără, nu lipsit de îndoieli, de greșeli în ancheta întreprinsă. C. D. Borgia n-a vrut să creeze tipul eroului clasic, simpatice prin înfățișare, ci a mers pe calea mai dificilă a realizării unui caracter, în aparență dur, uneori chiar agresiv, pentru ca imensa omenie pe care o dezvăluie treptat să devină, în încheiere, elementul domi-

nant. Întîlnirile sale cu avocatul, în cele două scene-cheie din finalurile celor două părți, sînt adevărate confruntări de poziții, de concepții de viață.

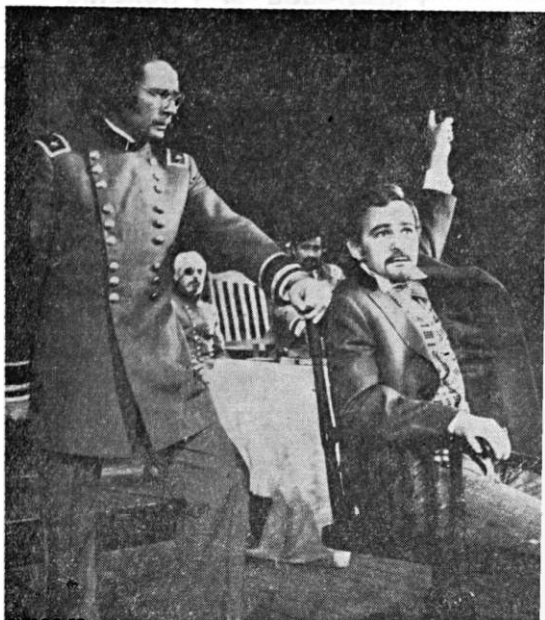
Cornel Nicoră a realizat, la rîndul său, chipul generalului Wallace, președintele instanței, trîsînd cu claritate și dramatism linia sinuoasă a unui adevărat proces de conștiință.

Cam straniu, dar justificat de starea neobișnuită a personajului, Valentin Uritescu a mizat pe debilitatea fizică a lui Wirz, pentru a crea contrastul revelator.

Ceilalți interpreți — în afară de Radu Voicescu (Grosier) și de Florin Măcelaru (Maiorul D. Ilosmer), prezenți în scenă tot timpul, cu posturi fixe, dar nu pasivi — au realizat acea admirabilă galerie de portrete ale martorilor acuzării, trecînd, în scurte apariții, de la umor (Ion Muscă) la tragicul subtil al candorii (Horia Mălăeș), o creație impresionantă prin simplitate, într-o apariție de cîteva minute) și la pitorescul bonomiei ghiftuite (Alexandru Lazăr), de la ambiguitatea cinică (Gheorghe Dănilă) la neutralitatea așezată (Constantin Ghenescu), o defilare de tipuri umane, definindu-și fizionomia morală odată cu depozitia în cazul Wirz.

Ultima parte a spectacolului — în care procurorul Chipman atacă problema frontal,

„Dosarul Andersonville”: o pledoarie pentru demnitate și responsabilitate umană

renunțând la martori și, tocmai cînd pare pe punctul de a pierde partida, cîștigă marea bătălie a omeniei — este o adevărată demonstrație de virtuozitate dramatică, în care Corneliu Dan Borcea dă întreaga măsură a maturității talentului său, cu o mare forță de convingere.

Cea de-a doua premieră prezentată de Teatrul Tineretului, la deschiderea stagiunii, are toate calitățile unui succes durabil.

Margareta Bărbuță

Teatrul de Stat din Sibiu

— Secția română

CĂSĂTORIE PRIN CONCURS

de Carlo Goldoni,
prelucrare de Tudor
Mușatescu și Polixenia
Karambi

Data premierei: 6 octombrie 1975.

Regia: NICOLETA TOIA. Scenografia: VALERIA STOLERU. Muzica: CAMIL GEORGESCU. Conducerea muzicală: ERIK MANYAK.

Distribuția: MIRCEA HINDOREANU (Pandolfo); NICU NICULESCU (Anselmo); NICOLAE CALUGĂRIȚA (Filippo); RADU BASARAR (Roberto); GELU ZAHARIA (La Rose); OVIDIU STOICHIȚĂ (Traversen); LIVIA BABA (M-me Fontaine); ANIȘOARA POPA (Lisette); DANA BOLINTINEANU (Doralice); PETRE LUPU (Servitorul, Răitul cu ziare, Chelnerul, Emisarul colonelului neamț).

După cum se știe, ediția '75 a „Cibinium”-ului a fost profilată pe muzică, pe concerte și spectacole de muzică cultă și populară. Timp de șapte zile, sibienii au programat dezbateri teoretice și spectacole de

muzică simfonică, de muzică de cameră, de muzică de jazz, de cîntec de masă și patriotic, de folclor muzical-coregrafic, alături de bogat și de original prin partea locului.

Multă plăcere ne-a făcut să vedem că nici de data aceasta colectivul teatrului nu s-a lăsat mai prejos. În seara celei de a treia zile a festivalului, el ne-a invitat la spectacolul muzical *Căsătorie prin concurs*. Și a fost acesta unul din cele mai agreabile „music-uri” pe care le-am văzut în teatrul nostru, unde, fie vorba între noi, în ultima vreme, „musical”-urile au început să răsără ca ciupercile, cu sau fără justificare. Și nimeni n-are, bineînțeles, nimic împotriva (am repetat-o doar de atîtea ori în scris), dacă treaba e bine făcută. Și la teatrul din Sibiu mi s-a părut că s-a făcut cu acest divertisment muzical un lucru bun și serios, multilateralele virtuți interpretative ale actorilor etalîndu-se aici în plină frenezie, cu haz autentic și cu bun gust, deopotrivă în cîntec, în joc și în dans.

Reușita pleacă, în primul rînd, de la alegerea textului lui Goldoni, text care nu supune privirii omului de azi rigoarea tiparului unei partituri clasice inatacabile. Trupa sibiană a „atacat”, de aceea, *Căsătorie prin concurs* cu entuziasm și cu dorința de a-și încerca spectaculos puterile, dezvoltînd pre-textele comice ale textului goldonian într-o montare în genul teatrului total, gen hibrid și lăbil, care amestecă dezinvolt toate genurile, oferind văzului și auzului o hrană ușoară și plăcută, condimentată cu toate cele găsite în rafturile „bucătăriei teatrale”; sarea și piperul glumelor, parodiilor și duetelor comice; dulceața romanțelor sentimentale, aromele dansului clasic și modern.

Realizatorii spectacolului sibian au avut șansa că au apelat și la inspirata prelucrare a lui Tudor Mușatescu și a Polixeniei Karambi. Ei au conferit textului clasic savoare și vioiciune, actualizînd și amplificînd, printr-un limbaj viguros, plastic și colorat, sugestiile și trimiterile lucrării originare, punctînd cu umor ideea triumfului sentimentelor nobile, a dragostei curate și dezinteresate, și scăldînd în ridicol snobismul, dorința de parvenire, transformate de gîndirea primitivă și de sufletul meschin și egoist al îmburghezitului Pandolfo în țel suprem.

Elementele de comic, eterogene, sînt echilibrate cu fantezie și inventivitate, în soluții scenice ingenioase. O mare disponibilitate lăuntrică și suplețe fizică din partea actorilor, un ritm alert în desfășurarea acțiunii, o armonioasă împletire a mișcării cu muzica, te fac, adesea, să rizi cu lacrimi. Gagurile, scenele dansate, exagerările caricaturale în costum și în joc se esențializează datorită investigației aplicate asupra tipologiei caracterelor comice. Multe scene și momente se disting prin densitatea născocirilor vesele, materializate în jocul actorilor. Tabloul petrecut în „barul” parizian este o mică piesă comică antologică în ceea ce privește mimarea beției cu alcool și iluzii. Am remarcat în